

SYSTEMY EDUKACJI W EUROPIE – STAN OBECNY I PLANOWANE REFORMY

DANIA

1. Populacja uczących się i język nauczania

W 2001 r. w wieku objętym obowiązkowym kształceniem było 677 880 dzieci i młodzieży, a ok. 35,5% ludności w wieku 15-34 lata i 82,8% młodzieży w wieku 15-19 lat korzystało z różnych form kształcenia. Językiem nauczania jest język duński.

2. Administracja i finansowanie edukacji

W 2001 r. 85,1% uczniów uczęszczało do publicznych szkół podstawowych i średnich I stopnia, natomiast 14,9% uczęszczało do szkół prywatnych, w których ok. 85% budżetu stanowią środki przekazywane przez państwo.

Ustawodawstwo określa cele, ramową strukturę i sposób finansowania edukacji, a w niektórych wypadkach reguluje również sprawy związane z programami nauczania, egzaminami i zatrudnieniem.

Za niektóre aspekty edukacji przedszkolnej odpowiada Ministerstwo Spraw Socjalnych, natomiast większość spraw związanych ze szkolnictwem podstawowym i średnim I stopnia leży w gestii Ministerstwa Edukacji. Ministerstwo Edukacji nadzoruje wspólnie z radami gmin roczne kształcenie w klasach poprzedzających rozpoczęcie nauki w szkole (klasach zerowych) i naukę w *folkeskole*, a wspólnie z radami okręgów i zarządami szkół lub komisjami odpowiedzialnymi za kształcenie w określonych dziedzinach – *gymnasium* i *Højere Forberedelseseksamen*. Ministerstwo Edukacji sprawuje również nadzór nad szkolnictwem zawodowym. Szkolnictwo wyższe podlega Ministerstwu Edukacji, Ministerstwu Kultury oraz Ministerstwu Nauki, Techniki i Innowacji. Ministerstwo Nauki, Techniki i Innowacji odpowiada za długie studia uniwersyteckie oraz programy badawcze, studia krótkiego i średniego cyklu wchodzą w zakres kompetencji Ministerstwa Edukacji, natomiast Ministerstwo Kultury nadzoruje studia na kierunkach artystycznych.

W Danii nie istnieje krajowy inspektorat oświatowy, ale funkcjonuje krajowy zespół doradców przedmiotowych. Przeprowadzanie inspekcji należy do zadań władz gminnych lub okręgowych, które prowadzą również ośrodki doradztwa dla nauczycieli.

3. Edukacja przedszkolna

Istnieją cztery różne rodzaje placówek przedszkolnych: żłobki dzienne (dla dzieci w wieku do 3 lat), przedszkola (3-7 lat), klasy zerowe przygotowujące do nauki w szkole (6-7 lat) oraz zintegrowane placówki, do których uczęszczą dzieci w wieku od 3 miesięcy do 14 lat. Kształcenie w klasach zerowych prowadzonych przez gminy jest bezpłatne, natomiast placówki prywatne (dotowane przez państwo) pobierają opłaty.

2002	Wiek: 0-2 lata	Wiek: 3-5 lat	Wiek: 6 lat*
Edukacja przedszkolna	57,6%	93,6%	98%

* Klasa zerowa

4. Kształcenie obowiązkowe

a) Etapy

<i>Folkeskole</i> – Szkoła podstawowa i średnia I stopnia

Wiek: 7-16/17 lat

Kształcenie jest obowiązkowe w wieku od 7 do 16 lat. Większość szkół *Folkeskole* prowadzi nieobowiązkową klasę zerową, a wiele również nieobowiązkową klasę X.

b) Kryteria przyjęć

Dzieci rozpoczynają kształcenie obowiązkowe w sierpniu tego roku kalendarzowego, w którym przypadają ich siódme urodziny. Rodzice mogą wybrać dowolną szkołę na terenie swojej gminy. Kształcenie w *folkeskole* jest bezpłatne.

c) Dzienny/tygodniowy/roczny wymiar zajęć

Rok szkolny rozpoczyna się w sierpniu i kończy w czerwcu. Szkoły są czynne pięć dni w tygodniu. Każda lekcja trwa na ogół 45 minut, ale gminy mogą zmienić czas trwania lekcji. Minimalny roczny wymiar zajęć dydaktycznych wynosi 600 godzin (w klasie zerowej oraz klasach I i II), 660 godzin (w klasach III-IX) i 840 godzin (w X klasie *folkeskole*).

d) Wielkość klas/podział uczniów na klasy

Klasy mogą liczyć maksymalnie 28 uczniów. Uczniów dzieli się na klasy według wieku. We wszystkich klasach *folkeskole* lekcje prowadzą nauczyciele będący specjalistami przedmiotu.

e) Programy i treści nauczania

Ministerstwo Edukacji określa ogólne cele programów nauczania oraz dodatkowe wytyczne do ich realizacji. Nie istnieje lista zalecanych podręczników. Program nauczania składa się z trzech następujących bloków przedmiotowych: przedmioty humanistyczne, przedmioty praktyczne/ artystyczne oraz przedmioty ścisłe. Przedmioty humanistyczne obejmują: język duński (we wszystkich klasach), język angielski (w klasach III-IX) religię chrześcijańską (we wszystkich klasach z wyjątkiem klasy, w której przygotowuje się do bierzmowania), historię (w klasach III-IX), wiedzę o społeczeństwie (w klasach VIII i IX). Blok przedmiotów praktycznych/artystycznych tworzą: wychowanie fizyczne (we wszystkich klasach), wychowanie muzyczne (w klasach I-VI), wychowanie plastyczne (w klasach I-V), projektowanie tkanin, obróbka drewna/metalu i zajęcia z gospodarstwa domowego (w klasach IV-VII – w jednej lub kilku klasach). Z kolei blok przedmiotów ścisłych składa się z matematyki (we wszystkich klasach), nauki i techniki (w klasach I-VI), geografii (w klasach VII i VIII), biologii (w klasach VII-IX) oraz fizyki/chemii (w klasach VII-IX). Począwszy od wieku 13 lat, uczniowie mają do wyboru szereg przedmiotów fakultatywnych. W grupach o różnym poziomie zdolności nauczyciele muszą dostosować kształcenie do indywidualnych potrzeb wszystkich uczniów, w związku z czym prowadzi się nauczanie zindywidualizowane.

f) Ocena, promocja i kwalifikacje

Na zakończenie kształcenia obowiązkowego uczniowie mogą przystąpić do formalnych egzaminów maksymalnie z dziesięciu przedmiotów. Egzaminy pisemne przygotowuje Ministerstwo Edukacji, natomiast egzaminy ustne przeprowadzają nauczyciele. Przez cały okres kształcenia w *folkeskole* prowadzi się ocenę ciągłą, a promocja do następnej klasy odbywa się automatycznie. W klasach I-VII rodzicom przekazuje się co najmniej dwa razy w roku ogólne informacje (bez ocen) o postępach uczniów w nauce poszczególnych przedmiotów. Od VIII klasy oceny wystawia się z tych przedmiotów, z których można zdawać egzamin na zakończenie nauki w szkole. Wszyscy uczniowie otrzymują świadectwo ukończenia szkoły z wymienionymi wszystkimi przedmiotami, z ocenami za pracę w ciągu roku oraz wynikami egzaminów, jeżeli uczeń do nich przystąpił.

5. Szkolnictwo średnie II stopnia

a) Rodzaje kształcenia

Kształcenie ogólne w szkołach średnich II stopnia: <i>Almengymnasiale uddannelser</i> (Gymnazjum i HF) <i>Erhvervs gymnasiale uddannelser</i> (HTX i HHX)	Wiek: 16-19 lat Wiek: 17-19 lat
Kształcenie zawodowe w szkołach średnich II stopnia: Kształcenie i szkolenie zawodowe (<i>EUD</i>) Kształcenie w dziedzinach związanych z opieką socjalną i zdrowiem (<i>Sosu</i>) Kształcenie w takich dziedzinach, jak rolnictwo, żegluga morska itp.	Wiek: 16-19 lat

Gymnasium prowadzi trzyletnie kształcenie o profilu ogólnym dla uczniów, którzy ukończyli IX lub X klasę *folkeskole*. W szkołach *HF* prowadzi się dwuletnie kształcenie ogólne dla absolwentów X klasy *folkeskole*, przygotowujące do podjęcia studiów wyższych. Trzyletni cykl zawodowo ukierunkowanego kształcenia w szkołach *HTX* i *HHX*, przewidziany dla absolwentów IX lub X klasy *folkeskole*, przygotowuje do podjęcia studiów lub pracy zawodowej. Kształcenie zawodowe w ramach *EUD* łączy kształcenie ogólne i zawodowe w szkole zawodowej (kolegium zawodowym) z kształceniem w miejscu pracy. Kształcenie w dziedzinach związanych z pracą socjalną i zdrowiem, kształcenie w dziedzinie rolnictwa i żegluga morskiej oraz inne specjalistyczne rodzaje kształcenia prowadzi się w odpowiednich szkołach zawodowych.

b) Kryteria przyjęć

Do wymienionych wyżej szkół przyjmuje się na ogół uczniów w wieku 16 lat i starszych, którzy ukończyli dziewięć lat kształcenia obowiązkowego. Po ukończeniu dziewięcioletniego kształcenia obowiązkowego uczeń może zostać przyjęty do *gymnasium*. *Folkeskole*, którą ukończył dany uczeń, może jednak przedstawić *gymnasium* zalecenie, by uczeń ten przystąpił do sprawdzianu wstępnego. Kształcenie jest bezpłatne.

c) Programy i treści nauczania

Departament Ogólnokształcących Szkół Średnich II Stopnia w Ministerstwie Edukacji wydaje przepisy dotyczące programów nauczania w *gymnasium* i *HF*, natomiast nauczyciele sami wybierają podręczniki i metody kształcenia. W *gymnasium* prowadzi się kształcenie w dwóch „profilach”: humanistycznym i matematycznym. Przedmioty podstawowe na różnych etapach trzyletniego cyklu kształcenia obejmują język duński, pierwszy i drugi język obcy, geografii, historię, biologię, wychowanie muzyczne, religię, wychowanie plastyczne, języki i kulturę starożytnej Grecji i Rzymu oraz wychowanie fizyczne. Programy nauczania w ramach kształcenia zawodowego są opracowywane przez same szkoły i komitety branżowe i obejmują przedmioty podstawowe stanowiące wprowadzenie do danego zawodu, przedmioty fakultatywne oraz przedmioty specjalizacyjne.

d) Ocena, promocja i kwalifikacje

Uczniowie, którzy kończą nieobowiązkową X klasę *folkeskole*, mogą przystąpić do egzaminów z pięciu przedmiotów. Końcowe egzaminy w *gymnasium* zdaje się z dziesięciu przedmiotów. Egzaminy pisemne przygotowuje Departament Ogólnokształcących Szkół Średnich II Stopnia w Ministerstwie Edukacji, a prace pisemne oceniają egzaminatorzy z zewnątrz, powoływani przez Ministerstwo Edukacji. Oceny końcowe wystawia się również na podstawie obszernej pracy pisemnej. Uczniowie, którzy uzyskali pozytywne wyniki, otrzymują świadectwo zawierające oceny z egzaminów oraz oceny za pracę w ciągu roku szkolnego. Promocja odbywa się automatycznie pod warunkiem, że uczeń przerobił przewidziany materiał, uczęszczał na wszystkie zajęcia i przystąpił do egzaminów; uczniowie mogą powtarzać klasę. Kształcenie zawodowe kończy się egzaminem, a w ocenach końcowych uwzględnia się zarówno oceny z egzaminów ustnych, jak i pisemnych. Oprócz zdawania egzaminów pisemnych i ustnych uczniowie w szkołach *HTX* i *HHX* przygotowują obszerną pracę pisemną.

6. Szkolnictwo wyższe

a) Rodzaje uczelni

System szkolnictwa wyższego obejmuje uniwersytety, które prowadzą dydaktykę oraz badania naukowe na bardziej ogólnych, akademickich kierunkach, oraz wyspecjalizowane uczelnie zawodowe, przygotowujące do pracy w określonych zawodach. Na podstawie nowej Ustawy o uniwersytetach z 2003 r. wszystkie uniwersytety w Dani, tj 12 placówek, stały się samorządnymi instytucjami.

b) Warunki wstępu

Wstęp na studia jest wolny, a liczbę przyjmowanych ogranicza się jedynie na takich kierunkach, jak medycyna i pedagogika. Warunkiem przyjęcia na uniwersytet lub uczelnię prowadzącą zawodowe studia pierwszego stopnia jest zdanie egzaminu końcowego w *gymnasium* (*Studentereksamen*), egzaminu *HF*, *HHX* lub *HTX*. Inne uczelnie zawodowe mogą nie wymagać zdania tych egzaminów, ale mogą określać własne wymogi wstępu.

c) Kwalifikacje

Uniwersytety prowadzą 3-letnie studia pierwszego stopnia zakończone tytułem zawodowym licencjata. Po ukończeniu studiów zawodowych, trwających od roku do 4 lat, studenci otrzymują dyplom. Istnieje szereg programów (zawodowych) studiów średniego cyklu, które trwają 3 lub 4 lata i prowadzą do specjalistycznych kwalifikacji w określonych zawodach. W ramach reformy studiów uniwersyteckich, na wszystkich kierunkach z wyjątkiem medycyny i weterynarii wprowadzono strukturę 3+2, obejmującą 3-letnie studia licencjackie i 2-letnie studia magisterskie.

7. Kształcenie specjalne

Uczniowie mający specjalne potrzeby edukacyjne kształcą się na ogół w szkołach ogólnodostępnych. Dodatkową pomoc zapewniają im specjalnie przeszkoleni nauczyciele. W 2000 r. do szkół specjalnych uczęszczało mniej niż 0,6% ogółu uczniów w szkolnictwie podstawowym i średnim I stopnia.

8. Nauczyciele

Nauczyciele przedszkolni są absolwentami 3,5-letniego kolegium pedagogiki społecznej (*pædagogseminarium*). Nauczyciele *folkeskole* kończą 4-letnie studia zawodowe w kolegium nauczycielskim (*lærerseminarium*). Nauczyciele *gymnasium* specjalizują się w jednym lub kilku przedmiotach, posiadają tytuł zawodowy *Candidatus* (na poziomie magisterskim) i mają ukończony specjalny podyplomowy kurs pedagogiczny. Nauczyciele szkół zawodowych (kolegiów zawodowych) muszą posiadać kwalifikacje pedagogiczne uprawniające do nauczania jednego lub kilku przedmiotów. Warunkiem uzyskania kwalifikacji przedmiotowych jest posiadanie tytułu *Candidatus* (na poziomie magisterskim) lub dyplomu/tytułu przyznawanego w kolegium zawodowym, na uniwersytecie lub w kolegium inżynierskim, wraz z doświadczeniem zawodowym w odpowiedniej dziedzinie, zdobytym po ukończeniu studiów. Nauczyciele przedmiotów zawodowych muszą legitymować się dwuletnim stażem zawodowym w odpowiedniej dziedzinie. Nauczyciele kolegiów zawodowych uzupełniają wykształcenie w specjalistycznym instytucie w ciągu dwóch lat od czasu objęcia posady nauczycielskiej. Nauczyciele placówek przedszkolnych, *folkeskole*, *gymnasium* i kolegiów zawodowych są zatrudniani na podstawie umowy o pracę, przy czym wielu z nich na podobnych warunkach jak urzędnicy państwowi.

9. Aktualne reformy i priorytety w dziedzinie edukacji

Zgodnie z decyzją ministra edukacji, duńska polityka edukacyjna w latach 2005-2006 będzie koncentrować się na następujących zagadnieniach:

- **Ogólnokształcące szkoły średnie II stopnia – reforma *gymnasium***

Celem reformy *gymnasium* jest podniesienie poziomu rzeczywistych kompetencji uczniów w zakresie uczenia się, co ma im w przyszłości ułatwić ukończenie studiów wyższych. W trakcie trzyletniej nauki w *gymnasium* muszą oni rozwinąć się w taki sposób, by z „uczniów” stać się „studentami”. Kwalifikacje i kompetencje uczniów zostaną wzmocnione dzięki stworzeniu im lepszych warunków do intensywnej nauki. Wprowadzenie większej liczby przedmiotów fakultatywnych ma zapewnić uczniom szersze możliwości wyboru oraz umożliwić ściślejsze powiązanie egzaminu końcowego z dalszym kształceniem i pracą zawodową. Zlikwidowany zostanie obecny podział na profil matematyczny i humanistyczny, a zamiast tego uczniowie będą wybierać dla siebie zestaw przedmiotów dopiero po półrocznym okresie przygotowawczym.

- **Ogólnokształcące szkoły średnie II stopnia – reforma programu HF (egzaminy przygotowawcze do studiów wyższych)**

Program HF będzie przygotowywać ucznia do spełnienia wymogów związanych z dalszym kształceniem oraz stwarzać solidne podstawy do wyboru dalszej ścieżki kształcenia i zawodu. Kwalifikacje i kompetencje zostaną wzmocnione dzięki zwiększonej integracji międzyprzedmiotowej. Kształcenie na poziomie HF będzie bardziej elastyczne, co zapewni szkołom większą swobodę w organizowaniu dydaktyki zgodnie z różnymi preferencjami uczniów. Zależnie od wybranych przez indywidualnych uczniów przedmiotów i poziomów, ukończenie kształcenia na poziomie HF będzie uprawniać do podjęcia studiów na wszystkich kierunkach.

- **Zawodowe szkoły średnie II stopnia – Modernizacja programów kształcenia zawodowego w ramach EUD**

Programy kształcenia zawodowego w dziedzinach związanych z handlem zostaną zmodernizowane zgodnie z potrzebami sektora biznesu, tj. z uwzględnieniem wymaganej różnorodności kompetencji.

Programy będą ukierunkowane na cele, co umożliwi uczniom ukończenie ich w krótszym czasie i szybsze znalezienie pracy. Kształcenie praktyczne zostanie zorganizowane w sposób bardziej elastyczny, a nowe rozwiązania zastąpią realizowany obecnie w szkole program praktycznego kształcenia.

Jeśli chodzi o programy technicznego kształcenia zawodowego, rząd oceni sytuację pod kątem miejsc najwłaściwszych do prowadzenia praktyk (nie wyłączając budynków szkolnych), pod kątem uzyskiwanych przez uczniów kwalifikacji i kompetencji oraz związanych z nimi perspektyw znalezienia pracy.

Celem planowanych działań jest uelastycznienie kształcenia w taki sposób, aby uczniowie uzyskiwali uznawane kompetencje zawodowe z możliwością późniejszego podniesienia uzyskanych kwalifikacji.

Opracowanie: Duńskie Biuro Eurydice

Bardziej szczegółowe informacje o systemach edukacji w Europie można znaleźć w prowadzonej przez EURYDICE bazie danych EURYBASE (<http://www.eurydice.org>).

Ostatnia aktualizacja: luty 2005